

Цифровізація – не просто тренд, а необхідність для підготовки конкурентоспроможного фахівця в умовах війни та післявоєнного відновлення країни.

Список посилань

Бібліотечно-інформаційний центр ПТО. (n.d.). *Навчально-методичний комплекс з професії «Токар, фрезерувальник»*.
<https://bcpl.pto.org.ua/#vtem>

Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування. (n.d.). *Дистанційне навчання*.
<https://кспромм45.dp.ua/pro-uchylyshche-3/dystantsiine-navchannia.html>

— 00 —

УДК 37.013:004.738.5

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олена Пищик,
*кандидат педагогічних наук, доцентка
кафедри педагогіки і методики викладання
історії та суспільних дисциплін, Національний
університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка,*
<http://orcid.org/0000-0001-9193-6645>
e-mail: pishik_elena@outlook.com

Анотація. У статті досліджується роль медіаграмотності як ключового чинника формування комунікативної культури у цифровому освітньому середовищі професійної освіти. Проаналізовано основні проблеми, пов'язані з рівнем медіаграмотності педагогічних працівників і здобувачів освіти, а також особливості її інтеграції в освітній процес. Визначено значення медіаграмотності для розвитку критичного мислення, інформаційної безпеки та ефективного

використання цифрових ресурсів. Окреслено перспективи удосконалення освітніх програм шляхом інтеграції медіаграмотності у всі спеціальності, запровадження сучасних інтерактивних методів навчання, а також розвитку цифрових ресурсів для самостійного навчання.

Ключові слова: медіаграмотність, комунікативна культура, освітнє середовище, професійна освіта, критичне мислення, інформаційна безпека.

MEDIA LITERACY AS A COMPONENT OF COMMUNICATIVE CULTURE IN THE DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF VOCATIONAL EDUCATION

Pyshchuk Olena,

*PhD, Associate Professor of the Department of
Pedagogy and Methods of Teaching History and
Social Sciences Chernihiv Collegium National
University named after T. G. Shevchenko*

Abstract. The article explores the role of media literacy as a key factor in shaping communicative culture within the digital educational environment of vocational education. The main issues related to the level of media literacy among educators and learners, as well as the specifics of its integration into the educational process, are analyzed. The significance of media literacy for the development of critical thinking, information security, and the effective use of digital resources is determined. The prospects for improving educational programs through the integration of media literacy across all specializations, the introduction of modern interactive teaching methods, and the development of digital resources for self-directed learning are outlined.

Keywords: media literacy, communicative culture, educational environment, vocational education, critical thinking, information security.

Формування медіаграмотності як складової комунікативної культури є важливим аспектом розвитку професійної освіти в умовах цифрової трансформації. Використання цифрових технологій у освітньому процесі сприяє розширенню доступу до інформаційних ресурсів, удосконаленню методик навчання та розвитку критичного мислення. Водночас виникає необхідність навчання здобувачів освіти

аналізу медіаконтенту, розпізнавання маніпулятивних технологій та ефективного використання цифрових ресурсів.

Світова педагогічна наука розглядає медіаграмотність як один із ключових чинників удосконалення освітнього процесу та підвищення рівня інформаційної безпеки суспільства. У міжнародному контексті вона трактується як необхідний компонент освітніх програм, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до викликів цифрового середовища. Особливої ваги це питання набуває у сфері професійної освіти, де майбутні фахівці повинні не лише опанувати професійні компетентності, а й ефективно працювати з інформацією, оцінювати її достовірність та уникати інформаційних загроз.

Національна освітня політика також визнає необхідність впровадження медіаграмотності як важливого чинника підвищення якості освіти. Відповідно до Закону України «Про освіту», одним із ключових завдань освітньої системи є розвиток цифрових компетентностей, формування критичного мислення та здатності до усвідомленої роботи з інформаційними ресурсами. Це положення узгоджується з необхідністю інтеграції медіаграмотності у освітні програми професійної освіти, що сприятиме розвитку комунікативної компетентності, інформаційної безпеки та підготовці здобувачів освіти до роботи в умовах цифрового суспільства.

Метою дослідження є аналіз ролі медіаграмотності у формуванні комунікативної культури здобувачів професійної освіти та її значення для вдосконалення цифрового освітнього середовища.

Розвиток медіаграмотності у здобувачів професійної освіти є важливим завданням сучасного освітнього процесу, що вимагає якісного інформаційного наповнення освітнього середовища, вдосконалення методик навчання та підвищення рівня цифрової компетентності педагогічних працівників. Сучасні виклики, пов'язані з розширенням доступу до інформації, зумовлюють необхідність формування у здобувачів освіти навичок критичного аналізу медіаконтенту та ефективного використання цифрових ресурсів.

Попри зростаючу потребу у впровадженні програм медіаграмотності, їхня недостатня інтеграція у освітні курси обмежує можливості розвитку комунікативної культури здобувачів освіти. Відсутність системного підходу ускладнює формування інформаційно грамотних фахівців, які відповідали б сучасним вимогам цифрового суспільства. Дисбаланс між рівнем медіаграмотності здобувачів освіти

та реальними потребами цифрового простору вимагає комплексного підходу, що включає оновлення освітніх програм, підвищення кваліфікації педагогічних працівників та активне використання цифрових платформ для розвитку комунікативних навичок.

З метою детального аналізу зазначених проблем було проведено дослідження, спрямоване на оцінку рівня медіаграмотності серед педагогічних працівників і здобувачів освіти, а також визначення рівня інтеграції медіаосвіти в освітні програми.

У ході дослідження застосовано такі методи: анкетування педагогічних працівників та здобувачів освіти для визначення рівня їхньої медіаграмотності; аналіз освітніх програм для оцінки ступеня інтеграції елементів медіаграмотності в освітній процес; порівняльний аналіз міжнародного досвіду щодо впровадження медіаосвіти у професійній (професійно-технічній) освіті.

Отримані результати дозволили ідентифікувати ключові проблеми, які впливають на ефективність формування медіаграмотності у професійній освіті. Графічне зображення результатів анкетування щодо рівня медіаграмотності педагогічних працівників та здобувачів освіти представлено на рис. 1.

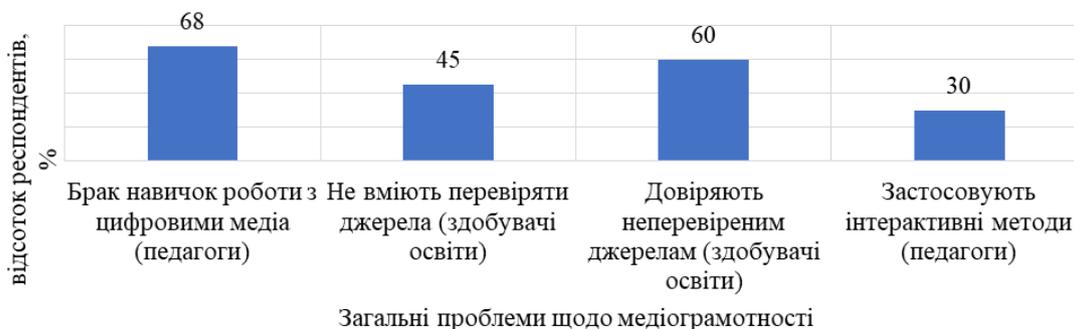

Рис. 1. Результати анкетування щодо рівня медіаграмотності

Результати анкетування свідчать, що 68% педагогічних працівників зазначають про брак навичок роботи з цифровими медіа, що ускладнює впровадження сучасних освітніх технологій. Водночас лише 30% педагогічних працівників застосовують інтерактивні методи навчання з медіаграмотності, що вказує на недостатню підготовку у цій сфері та обмежує їхню здатність ефективно використовувати інформаційні технології в освітньому процесі. Здобувачі освіти також демонструють низький рівень критичного мислення та медіаграмотності: 60% опитаних довіряють неперевіреному джерелам

інформації, що підтверджує необхідність формування стійких навичок аналізу контенту. Крім того, 45% здобувачів освіти не вміють перевіряти достовірність інформаційних джерел, що підкреслює потребу у розвитку критичного мислення та навичок цифрової безпеки.

Отримані результати підтверджуються науковими дослідженнями, які вказують на необхідність системного підходу до розвитку медіаграмотності. З огляду на її значний вплив на якість освітнього процесу та професійну підготовку здобувачів освіти, подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку практичних рекомендацій щодо інтеграції медіаосвіти в освітній процес. Це дозволить не лише підвищити рівень цифрової компетентності педагогічних працівників, а й сприятиме формуванню інформаційно грамотних фахівців, здатних критично оцінювати медіаконтент, аналізувати інформацію та ефективно взаємодіяти у цифровому середовищі.

Проблематика медіаграмотності та її вплив на освітній процес є предметом активних досліджень у науковій спільноті. Д. Бакінгем підкреслює, що медіаграмотність є ключовим чинником розвитку критичного мислення та комунікативних навичок, особливо в умовах цифрового суспільства. На його думку, ефективна медіаосвіта не лише забезпечує здобувачів освіти необхідними інструментами для роботи з інформацією, а й навчає розрізняти якісний контент, аналізувати джерела та виявляти маніпулятивні технології, що використовуються у цифровому середовищі.

Зі свого боку, С. Лівінгстон та її колеги наголошують, що здобувачі освіти часто не усвідомлюють загроз, пов'язаних із використанням цифрових платформ. Серед основних ризиків дослідники виділяють поширення неправдивої інформації, порушення приватності та небезпеку інформаційних маніпуляцій. Автори підкреслюють, що для підвищення рівня медіаграмотності необхідно розробити комплексний підхід, який включатиме навчання цифрової гігієни, розвиток навичок критичного аналізу контенту та впровадження механізмів захисту від дезінформації.

Окрему увагу проблемі цифрової грамотності приділяють А. Сіібак та Дж. Машероні, які зазначають, що недостатня медіаграмотність є викликом не лише для здобувачів освіти, а й для педагогічних працівників. Дослідники наголошують, що інтеграція медіаграмотності у освітній процес сприяє не лише покращенню комунікації між викладачами та здобувачами освіти, а й дозволяє

ефективно застосовувати цифрові технології для розвитку комунікативної культури. Окрім того, впровадження медіаосвіти сприяє адаптації освітнього процесу до вимог інформаційного суспільства, що є необхідною умовою підготовки фахівців у сучасному світі.

Отже, розвиток медіаграмотності передбачає не лише формування навичок критичного сприйняття інформації, а й впровадження сучасних методик навчання, що відповідають умовам цифрової трансформації. Як зазначають науковці, ефективне впровадження медіаграмотності потребує комплексного підходу, що включає оновлення освітніх програм, створення інтерактивних цифрових курсів та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Цифрові ресурси, такі як фактчекінгові платформи, мультимедійні освітні матеріали та інтерактивні технології, є ключовим інструментом формування медіаграмотності, оскільки сприяють розвитку комунікативних навичок здобувачів освіти та формуванню їхньої здатності аналізувати інформаційні потоки. Особливого значення набуває залучення до освітнього процесу онлайн-курсів, симуляцій, інтерактивних лекцій та завдань, спрямованих на розвиток критичного мислення. Використання таких технологій не лише підвищує мотивацію здобувачів освіти, а й формує відповідальне ставлення до споживання медіаконтенту, що, у свою чергу, зміцнює інформаційну безпеку та сприяє успішній адаптації до цифрового середовища.

З огляду на результати дослідження та аналіз наукових джерел, можна визначити основні напрями покращення ситуації у сфері медіаграмотності у професійній освіті:

- інтеграція медіаграмотності в освітні програми всіх спеціальностей через включення відповідних модулів до навчальних дисциплін, що сприятиме розвитку критичного мислення та інформаційної культури здобувачів освіти;

- використання інтерактивних методів навчання, зокрема дебатів, фактчекінгу, аналізу медіаконтенту та практичних кейсів, що забезпечить активне залучення здобувачів освіти до аналізу інформації та її критичного осмислення;

- організація тренінгів і курсів з медіаграмотності для педагогічних працівників, що сприятиме підвищенню їхньої цифрової компетентності та ефективному використанню цифрових ресурсів у навчальному процесі;

– запровадження цифрових ресурсів для самостійного навчання, включаючи онлайн-платформи, інтерактивні посібники та освітні програми, що забезпечить безперервний розвиток медіаграмотності серед здобувачів освіти та педагогічних працівників.

Таким чином, реалізація цих заходів сприятиме не лише підвищенню рівня медіаграмотності серед усіх учасників освітнього процесу, а й ефективнішій адаптації професійної освіти до умов цифрового суспільства.

Медіаграмотність є ключовим чинником формування комунікативної культури у цифровому освітньому середовищі професійної освіти. Вона сприяє розвитку критичного мислення, забезпеченню інформаційної безпеки та ефективному використанню цифрових ресурсів. Водночас результати дослідження вказують на недостатній рівень медіаграмотності серед педагогічних працівників і здобувачів освіти, що обмежує їхню здатність працювати з інформаційними потоками та критично оцінювати контент. Основними проблемами є низький рівень цифрових навичок серед педагогів, відсутність критичного аналізу інформації у здобувачів освіти та недостатня інтеграція медіаосвіти в освітні програми.

Для ефективного розвитку медіаграмотності необхідний комплексний підхід, який включає оновлення освітніх програм із урахуванням медіаосвіти, впровадження інтерактивних методів навчання (дебати, фактчекінг, аналіз медіаконтенту), а також підвищення кваліфікації педагогічних працівників через спеціалізовані тренінги. Важливим є також забезпечення доступу до цифрових ресурсів для самостійного навчання, що сприятиме формуванню навичок роботи з інформацією та розвитку критичного мислення.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо інтеграції медіаграмотності у систему професійної освіти та оцінку її впливу на підготовку здобувачів освіти. Активне впровадження медіаграмотності сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати з інформацією, критично оцінювати її достовірність та адаптуватися до викликів цифрового суспільства.

Список посилань

Верховна Рада України. (2017). *Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Український інститут медіа та комунікації. (2023). *Посібник з медіаграмотності для освітян*. УІМК.

Buckingham, D. (2019). *The media education manifesto*. Polity Press.

Livingstone, S., Stoilova, M., & Nandagiri, R. (2023). *Children's data and privacy online: Growing up in a digital age*. Oxford University Press.

Siibak, A., & Mascheroni, G. (2021). *Children's data and privacy in the digital age*. CO:RE Short Report Series on Key Topics. Leibniz-Institut für Medienforschung | Hans-Bredow-Institut (HBI).
<https://doi.org/10.21241/ssoar.76251>

— 90 —

УДК 37.018.43:004

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧО- МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Оксана Піголь,

викладач першої категорії ЗП(ПТ)О

«Броварський професійний коледж»,

e-mail: pigolo@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто особливості використання цифрових технологій у викладанні предметів природничо-математичного циклу в закладах професійної освіти. Проаналізовано основні переваги цифровізації освітнього процесу, зокрема інтерактивний контент, доступ до електронних ресурсів, використання адаптивних платформ і технологій доповненої та віртуальної реальності. Наведено перелік сучасних цифрових інструментів, які сприяють підвищенню ефективності навчання. Розглянуто основні виклики впровадження цифрових технологій та запропоновано шляхи їх подолання. Визначено перспективи подальшого розвитку цифрової освіти у сфері професійної підготовки здобувачів освіти.

Ключові слова: цифрові технології, професійна освіта, природничо-математичні дисципліни, віртуальні лабораторії, онлайн-навчання, гейміфікація, доповнена реальність, віртуальна реальність, адаптивне навчання, цифровізація освіти.